

ESTETİK BİLME VE HEMŞİRELİK

AESTHETIC KNOWING AND NURSING

Alev YILDIRIM

Selçuk Üniversitesi Akşehir Kadir Yallagöz
Sağlık Yüksekokulu, Akşehir-Konya, Türkiye

Yazışma Adresi:

Alev YILDIRIM

Selçuk Üniversitesi Akşehir Kadir Yallagöz
Sağlık Yüksekokulu Gazi Mah. Şehit Yaşar
Soylu Sok. 42550 Akşehir - Konya , Türkiye

E posta: ayiles@hotmail.com

Kabul Tarihi: 27 Şubat 2013

Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi

ISSN: 2146-9601

e-ISSN: 2147-2238

bsbd@balikesir.edu.tr

www.bau-sbdergisi.com

ÖZET

Bilmenin çeşitli formları vardır. Bilmenin formları insanın tarihsel gelişim süreci içerisinde oluşmuş, hayata ve evrene, insan ilişkilerine ait çeşitli tutumlarını ifade eder. Estetik göstergelerle oluşturulan sanatsal bir eser evreni anlamaya yarayan etkili bir araçtır. İnsan yaşamının çeşitli spesifik yönlerini yansıtır. Estetik bilme bir sanattır. Sanat ise; planlı bir iletişim şeklidir. Estetik bilme; hastalık ve sağlıkta insan tepkilerinin nasıl olduğunu, olayları anlamamızı sağlar. Estetik bilgi algılamayı, anlamayı, empatiyi ve bireylerle yaşanan deneyimlerin her gün gözden geçirilerek bu yaşantılara bir değer atfedilmesini gerektirdiği için önemlidir. Estetik değerler hemşireliğin görünmeyen özelliklerini tasvir etmek ve göstermek için kullanılmaktadır. Estetik bilme, bir kişinin deneyimlerini anlamadan çok daha öte olan bir şeydir. Bu makalede estetik bilmenin hemşirelikte kullanımı ve önemi ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Estetik, estetik bilme, sanat ve hemşirelik

SUMMARY

Knowledge comes in many forms. Forms of knowledge reflect various attitudes developed by human beings throughout history toward life, the universe and human relations. A work of art that is created with the use of aesthetic symbols is an effective tool for understanding the universe. It reflects various specific aspects of human life. Aesthetic knowing is an art, while art is a form of planned communication. Aesthetic knowing assists our understanding of human responses to health and illness, and facilitates an understanding of events. Aesthetics is important because it necessitates the perception of knowledge, empathy and the attribution of value to life through daily review of experiences shared with individuals. Aesthetic values are utilized in illustrating and conveying the hidden attributes of nursing. Aesthetic knowing far exceeds a mere understanding of the experiences of a person. This article provides information on the use and importance of aesthetic knowing in nursing.

Key words: Aesthetics, aesthetic knowing, art and nursing

GİRİŞ

1.1. Bilgi ve Bilme

Bilgi (knowledge, episteme); bilen (özne, süje) ile bilinen (nesne, obje) arasında kurulan her türlü bağ kurma sürecidir. Bağ kurma ise; algılama, anlama ve açıklama şeklinde ifade edilmektedir. Bu süreçte, zihinsel etkinlikler baskındır. Ürün olarak sesli ve yazılı

davranışlar, jest ve mimikler gibi tepkiler oluşabilir. Bilgi, kurulan bağın doğru olmasını gerektirmez.¹ Bilgi kavramı, başkalarıyla iletişim kurarak veya paylaşarak bilmenin ifade edilmesidir.

Bilgiyi geliştirmenin yolu epistemoloji ile ilgilidir.² Epistemoloji, felsefenin, bilişsel süreçlerin oluşumlarından ziyade, bilgiyi genel olarak ele alan,

Tablo 1. Hemşirelikte Bilme Biçimleri

Bilme Biçimleri	Yaratıcı Süreçler	Resmi Açıklamalar	Belgeleme Süreçleri	Uygulamada Bütünleştirilmiş Açıklamalar
Empirik Bilme	Takdir Etme ve Doğrulama	Teorilerin Resmi Tanımları	Kavramsallaştırma ve Yapılandırma	Bilimsel Yeterlilik
Kişisel Bilme	Yanıtlama ve Yansıma	Kendi Gerçekliğinin Hikayeleri	Başlatma ve Merkezleme	Kendi Kendine Terapi Kullanma
Etik Bilme	Değer Biçme ve Aydınlatma	İlkeler ve Kodlar	Karşılıklı Konuşma ve Gerçeklendirme	Ahlaki ve Etik Alan
Estetik Bilme	Planlama ve Prova Yapma	Sanatın Eleştirel Çalışmaları	Takdir ve İlham	Dönüştürücü Rol/Sanat

bilgiyle ilgili problemleri araştıran, bilginin kaynağını, doğasını, doğruluğunu, sınırlarını inceleyen dalıdır. İnsanların ne bildiğinin ve bilginin çalışmasıdır. Hemşirelik epistemolojisi ise; hemşirelik bilgisinin, hemşirelerin nasıl ve ne bildiğinin, onların ne düşündüğünün çalışmasıdır.³ Hemşirelik epistemolojisi, hemşirelerin bilgiye nasıl ulaştıklarını ve sahip oldukları bilgiyi nasıl paylaştıklarını ortaya çıkartmaktadır. Hemşirelerin deneyimlerine göre iletişim halinde olmaları; anladıklarından daha fazlasını bilmelerine neden olmaktadır. Hemşireler her geçen gün bilmenin tümüne yönelik eylemlerini göstermektedirler. Hemşireler, teorilerdeki bilgileri tam olarak uygulamaya geçirememektedirler. Yazılı empirik bilginin geleceğe aktarılması zamanla tüm resmin oluşmasını sağlayacaktır. Bu nedenle hemşirelikte bilginin paylaşılması çok önemlidir.²

Bilme, dünyayı ve kendimizi anlama ve algılamanın bir yoludur. Bilme, antolojik (temel sorunu, varlığın ne olduğunu açıklayan felsefi bir disiplin) değişen bir süreçtir.²

1.2. Hemşirelikte Bilme Biçimleri

Nightingale, hemşireler için formal bir eğitimi ilk kez oluşturduğundan beri hemşirelik, uygulamalar için temel olarak biçimsel bilgiye dayalıdır. Bilgi zamanla değişse de hemşirelik uygulamalarına rehberlik edecek temel değerler korunmaktadır.² Carper 1978'de ilk hemşirelik literatürünü inceleyerek hemşirelerin kullandıkları ve yararlandıkları bilmenin dört temel biçimini tanımlamıştır.^{2,4} Biçimlerden birisi; hemşirelik bilminde olan empirik çalışmalardır. Bunlara ek olarak; ahlak bilgisinin bileşenleri açısından etiği, hemşirelikte kişisel

bilmeyi ve hemşireliğin bir sanatı olarak estetiği tanımlamıştır. Carper tarafından gösterilen hemşirelikte bilmenin biçimleri Tablo 1'de verilmiştir.²

Holmes ve Gregory'in makalesinde; Carper estetik modelin, hemşirelere benzersiz algılama deneyimlerini bilmede olanak sağladığını, algısal deneyimleri yakaladığını ve onları yeniden yapılandırıldığını vurgulanmaktadır. Hemşirelerin şiir yazmasının; genellikle onların gününü gizleyen veya aydınlatan algısal deneyimlerini ortaya çıkardığı ve zihinlerini uyandırdığı, hemşirelik uygulamalarının hassasiyetini, farkındalığını ve mesleğinin derinliğinin anlamını artırdığı, kişisel ve profesyonel tarihlerini elde etme ve aktarmalarına yardım ettiği belirtilmektedir. Şiir yazma süreci aracılığı ile bilgi elde edilir ve eşsiz hemşirelik deneyimleri vurgulanır.⁵ Chinn ve Kramer bu bilme yollarına bir tane daha ekleyerek hemşirelikte bilmenin biçimlerini beş başlık altında belirtmektedir;

- 1. Empirik Bilme:** Hemşirelikte araştırma yolu ile bilme
- 2. Etik Bilme:** Hemşirelikte bilginin ahlaki bileşeni
- 3. Kişisel Bilme:** Hemşirelikte kişisel bilme
- 4. Estetik Bilme:** Hemşirelikte sanat
- 5. Özgür Bilme:** Hemşirelikte bir Praxis.²

Bilim, etik, estetik, kişisel ve özgür bilgi bir araya geldiğinde hemşirelikte olan süreçler, devrimler ve karşılıklı etkileşimler tam olarak anlaşılma ve bilgi gelişmektedir. Hemşireliğin en iyi uygulamaları geçmişten geleceğe eylemlerin değişmesiyle, praxis yansımalarının artmasıyla gerçekleşmektedir. Praxis, özgür bilmenin bir sürecidir ve bilginin tüm biçimlerine ihtiyaç duyar. Geleceğin oluşumu ve biçimini içerir.²

I.2.1. Bilme Biçimlerinin Eleştirel Soruları:

- **Kişisel Bilmenin Soruları:** (1) Yaptığım şeyi biliyor muyum? (2) Bildiğim şeyi yapıyor muyum?
- **Empirik Bilmenin Soruları:** (1) Bu nedir? (2) Nasıl çalışır?
- **Etik Bilmenin Soruları:** (1) Bu doğru mudur? (2) Bu sorumluluk mudur?
- **Estetik Bilmenin Soruları:** (1) Bu anlam nedir? (2) Nasıl önemlidir?^{2,3}

I.2.2. Hemşirelikte Bilgi Geliştirme Süreçleri

Bilgi geliştirme süreçleri; **(a)** Eleştirel sorular **(b)** bilgiyi geliştirmek için yaratıcı süreçler **(c)** bilginin yazılı resmi ifadeleri **(d)** uygulamada bilginin bütünleşik ifadeleridir. Bilmenin her bir kalıbı için, her bir boyut tektir. Empirik teori ile yaratılamaz. Örn; etiğin, kişiselliğin, estetiğin yaratıcı süreçleri aracılığıyla yapılır.

Hemşirelikte bilme biçimlerinin her birinde deneyimler artmaktadır. Bu deneyimler birbirleriyle ilişkilidir. Hemşireler bir disiplin bilgisinin bir parçasını öğrenerek, geri kalanını da sahip oldukları bilgiyi kendi uygulamalarından kattıkları bilgiler ile birleştirerek sağlarlar. Hemşirelikte deneyimler; hemşirelik bilgisini daha da derinleştirmeye, anlamlı kılmaya ve zenginleşmeye neden olmaktadır. "Eleştiri yapma" mevcut durumu sorgularken, "hayal etme" daha iyi bir dünya için daha farklı ne yapabileceğimizi sorgulamamızı sağlar. Eleştiri yaparken çok sayıda farklı bakış açılarıyla bir yaklaşıma sahip olunmaktadır. Eleştirmenin resmi ifadesi kritik analizlerdir. Kritik analizlerde yaratıcı süreçlerin gerçekleşmesini sağlar.²

I.3. Bilme Biçimlerinin Roller

Bilme modelleri zamanla değişmektedir. Bunlar; kişisel, empirik, estetik, etik, otorite tabanlı ve sosyo-politiktir. Bu modellerin tamamı yeni uygulamalar ve yorumlar ile yeniden tasarlanmaya ve düzenlenmeye devam etmektedir. Hemşirelikte bilme modelleri iyileşmeyi etkilemektedir. Kişisel bilme kendisi olma ve algılamının sentezi üzerine odaklanan hemşirelikte bütün olmanın dinamik sürecidir. Kişisel bilme; sanat, dans, müzik, diğer otantik vurgularla hemşirelik uygulamalarında ve günlük yaşamda sanat aracılığıyla geliştirilebilir. Kişisel bilme yolu ile hemşire hastalık süreci hakkında ne bildiğini ve

bildiği şeyi yapıp yapmadığının farkına varabilmektedir. Kişisel bilmenin, yaş, deneyim ve hemşirenin hastası ile iletişime geçmesi sonucu oluştuğu ifade edilmektedir. Estetik bilme; deneyimleri nasıl keşfedeceğine odaklanan bir hemşirelik sanatıdır. Bu deneyim, içgüdü ve sezgi, insan, hayat, sağlık, hastalık ve ölüm deneyimleri insanlar hakkındaki bir durumun anlamını keşfetmek için hasta ile hemşireyi bağlayan kombinasyonudur. Hemşire iyileştirme sürecini kolaylaştırmak için iç güçlerini ve ileri kaynaklarını çağırır. O hemşirelik praksisinde bilmenin diğer tüm modellerinin bütünleşmesi ve ifadesidir. Hemşirelikte empirik bilme; somut, objektif, açıklayıcı ve araştırma temelli bir bilgi sağlar; bu nedenle doğrulanabilmektedir. Bilmenin bu formu, hemşirelik bilimi olarak adlandırılır ve sistematik araştırmalar aracılığıyla elde edilen bilgileri içermektedir. Etik bilme; hemşirelik uygulamalarının ahlaki ve etik bileşenleri üzerine odaklanır. Bir hemşire, hasta için neyin iyi veya neyin doğru olduğuna istinaden karar alır. Hemşirelikteki etik uygulamalar, hasta güvenliği ve hastanın ilgisine en iyi cevap olan ve alternatifler sunan, sorumlu olduğu bir durumda "yapılması gereken" şeyler üzerinde odaklanan, doğru zamanda doğru karar vermeyi içerir. Bilmenin sosyopolitik yolu hemşirelik bakımını kapsar. Sosyopolitik bilme hemşireleri ve sağlık bakımını etkileyebilecek olan toplum, kültür, ekonomik ve politik olan şeyleri içermektedir. Otorite temelli bilgide; deneyimli hemşireler, doktorlar ve pratisyen hemşireler görülebilir. Otoriteler, özelleşen uzman kişilerdir. Otoriteler, hata yapmaz kişiler olarak görülmektedirler fakat onların bilgilerinin çoğu araştırma temelli bilgiye değil, kişisel deneyime dayanır.^{3,6}

II. ESTETİK VE SANAT

"Estetik", Yunanca temel duyum anlamına gelen Aisthesis'ten veya "aisthanesthai" kelimelerinden meydana gelmektedir.^{7,8} "Aisthethikos" ise var olan şeyler karşısında duyum, duygu ve sezgileriyle duyarlı olan kişi demektir. Estetik 18. yy'da Alexander Gottlieb Baumgarten (1714-1762) tarafından bağımsız bir disiplin ve araştırma alanı haline getirilmiştir. Estetik sözcüğü "bir duyum" ve "güzelliğe yönelmiş bir disiplin", güzel hakkındaki bilgi, anlama gücü ile akıl arasına yerleştirilmiş yargı gücü demektir. Estetik, felsefenin mantık, bilgi teorisi ve ahlak gibi temel disiplinlerinden biridir.^{9,10,11} Estetik yargılar, dönüşümsel yargılardır. Estetik yargının

nesnesi ise sanat eseridir. Sanat, değiştirir ve yaratır.¹¹ Sifat olarak estetik, sanatsal geçerlik için bir nesne ya da deneyimi tanımlamaktır. Estetik, sanatsal geçerlilik içerisinde elementlerin ötesindeki sembolik anlamların tamamını ve hissedilen yanıtları çağırır.⁷ Bir sanat eserini anlayıp değerlendirmede eserin gerisindeki güzellik anlayışını bilmenin rolü inkâr edilemez.⁹

İlk çağlardan itibaren insanlar; çeşitli inançlara, geleneklere, teknik, bilimsel ve estetik etkinliklere ve değerlere sahiptirler. İnsanlar, gözlem yapmakla yetinmeyip görünen şeyin ötesinde görünüşlerin sırrını arayan, hayal eden ve yaratan varlıklardır. İnsanlar doğa olayları karşısındaki korkularını, duygularını, aralarındaki ilişkileri, bunlarda yakaladıkları anlamları, inançlarını bir iletişim yolu ve sanatsal yaratım olarak ortaya koymuşlardır. Mağara duvarına çizilen resimler insan yaratıcılığının çarpıcı bir örneğidir.¹⁰ Duygu, hayal, görüntü, sezgi, güzellik, oluşum, dönüşüm, sunum gibi kelimeler ile sanatın ne olduğunun açıklaması yapılmaktadır. Sanatın ayırt edici özelliği taklit, anlatım ya da biçimdir.¹² Sanat; estetik nesne ya da deneyim yaratma sürecidir. İnsani bir faaliyettir ve insanı etkileyen her şey sanatı da etkiler.^{7,8,12} Sanat, duyguların insandan insana geçmesini sağlayarak, bireylerin duyuşsal dünyalarının ve zihinsel yetilerinin sınırlarını genişleten önemli bir besin kaynağıdır. Sanat etkili bir duygu ve algı eğitimi aracıdır.¹³

Estetik bilgi; tecrübe dönüşümüdür; genellikle şiir, resim, edebiyat ve müzik gibi sanat biçimleri diye de ifade edilmektedir. Kişisel tecrübenin derinliği ile ilgili olarak anlamlı hislerin su yüzüne çıkmasını sağlamaktadır. Sanat ve eylem, ortaya konan ve göz önüne gelen olasılıklarla geliştirilir.² Estetik bilgi, hemşireliğin eylemleriyle ilgilenir ve genellikle hemşirelik sanat çevresindeki tartışmalarla ilişkilidir. Bu tür bilgi; algı, anlayış, empati ve bireyler tarafından yaşanan günlük deneyimlerin değerini kabul etmeyi içerir. Bu bakımdan; estetik bilgi yorumsal ve yapıcı bir paradigma, fenomenolojik hareketler ve sezgisel arama eylemleri ile de bağlantılıdır.¹⁴ Hemşireler; hisler, duygular, istekler, bilgiler ve ihtiyaçların tamamı gibi insanın eşsiz doğası üzerine odaklanırlar. Bu nedenle hemşireliğin temel kavramı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Hemşireliğin amacını tanımlamak için estetiği kullanmak gereklidir. Hemşire, günlük uygulamalarında bir sanat olarak hemşireliğin özünü

oluşturan bu temel işlevleri keşfetmeli ve benimsemelidir.¹²

II.1. Estetik Bilme Ve Hemşirelik

Geleneksel hemşirelik eğitimi güçlü empirik bilgiye dayanır. Fakat empirik bilgi kadar estetik bilgide önemlidir.¹⁵ Hemşirelikte estetik bilme, bilmenin öznel bir formudur. Hemşirelik sanatı ya da estetik; sezgi, mantık, yorumlama ve anlayış üzerine temellenir. Estetik bilerek hemşire, gördüğü şeylerin anlamına ve bilmeye odaklanmış olur.³

Sistemik araştırmalardan elde edilen estetik bilme; yaşamı anlamlandıran, iyileşmeyi kolaylaştıran ve deneyimleri nasıl keşfedeceğine odaklanan bir hemşirelik sanatıdır. Bu deneyim; sağlık, hastalık ve ölüm deneyimleri gibi insanlar hakkındaki bir durumun anlamını keşfetmek için hasta ile hemşireyi bağlayan bilginin birleşimidir. Estetik bilme hemşirelik praksisinde bilmenin diğer tüm modellerinin bütünleşmesi ve ifadesidir.^{3,6} Estetik bilgi; henüz gerçek olmayan şeyleri tasarlamak hem de olmayan şeylerin neler olabileceğini hayal etmek olarak belirtilmektedir.³ Hemşirelikte estetik bilme, insanın içinden gelen yaratıcı becerikliliğin dışarı vurumu olarak da ifade edilmektedir.² Hemşirelikte estetiklik; soruları cevaplama becerisi için gereklidir.⁴ Uygulamada estetik bilme ise; eylemler, ilgi, önderlik etme, tutumlar, açıklama ve başkaları ile ilgili hemşireliğin karşılıklı etkileşimi olarak ifade edilmektedir.² Estetik öğrenme stratejileri, hemşirelik öğrencilerine benzersiz ve unutulmaz öğrenme deneyimleri sağlar. Estetik öğrenme deneyimleri; sevecen, hümanist ve profesyonel gelişimi destekler.¹⁶ Hemşireler eylemleriyle, durumlara olan yaklaşımlarıyla yeni alternatifler ortaya koyabilirler. Bu eylemleri sözlü ya da hareketli biçimde olabilir. Bu tarz tecrübelerin paylaşımı olmaksızın estetik ortaya çıkmaz.²

Hemşireliğin sanatsal özelliğe sahip olması ilk bilimsel literatürde açıkça anlatılmaktadır. Dr. L.F. Simpson (1914), "hemşirelik sanattır ve hemşire sanatkârdır" demiştir. Chinn ve Kramer'in makalesinde Conrad'ın belirttiğine göre; hemşirelik sanatı "hastanın istekte bulunmadan önce onun ne istediğini bilmektir" demiştir. Hemşirelik sanatının sağduyu, bilgiler ve tecrübeden çıktığı vurgulanmaktadır. Estetik bilgilerin, sanatın değerlendirilmesinden ve kişisel farklılıklara öznel duyarlılıktan dolayı kazanıldığı belirtilmektedir. Chinn ve

Kramer'in makalesinde Lois Mossman'ın belirttiğine göre bilim; "biçim ya da hareketler güzelliğe nasıl bir karşılık verdiğimizi açıklayamaz, fakat verdiğimiz tepkiler yaptıklarımızı etkilemektedir". Mosmann, deneyimsiz hemşirelere güzelliği yaşamayı, onu sıradan şeylerde görmeyi, müzik, resim ve kitaplardan öğrenmeyi ve bu güzelliği bakım yaptığı insanların ihtiyaçlarına göre uydurmayı tavsiye etmektedir. Hemşirelik eylemleri sanatsal becerilere çok benzer. Bu nedenle estetik, hemşirelik uygulamalarında bir dönüştürücü sanat ya da eylem olarak kabul edilmektedir.¹⁷

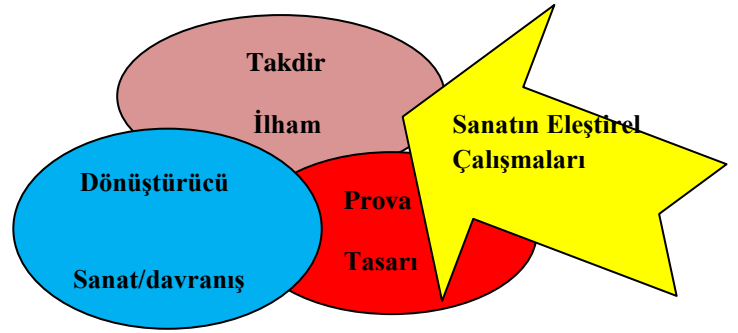
Orem'e göre estetik bilme, "etkili ve doyum verici hemşirelik bakımını oluşturma ve sunmada hemşire tarafından kendi yaratıcılık ve tarzının dışı vurumu" olarak tanımlanmaktadır. Orem'e göre hemşirelik sanatı; yardım etme sanatını, yardım yöntemlerini, duruma uygun yardım teknikleriyle uygulamaktır. Hemşireler çeşitli yardım yöntemlerini kullanarak, bireylerin kendi gereksinimlerini karşılamalarına yardımcı olarak ya da bakım gereksinimi olan bir aile üyesine nasıl bakım verileceğini öğreterek sanatlarını uygularlar. Bir sanat olarak hemşireliğin entelektüel yönü, yapılabilecek ve yapılması gerekenin fark edilmesi, planlanması ve uygulanmasıdır.^{18,19,20} Carper estetik olarak adlandırılan bilgiyi sanat olarak kabul eder. Estetik bilgi subjektiftir, bireyseldir ve benzersizdir. Estetiğin merkezi parçasının; sezgi, yorum, anlama ve değerden oluştuğu ifade edilmektedir.²¹ Hemşirelikte estetik bilme, bir durumun derin anlamı ile bağlantılı olan bilginin yönüdür. Her defasında benzersiz bir şekilde deneyimlenir ve belirtilir. Hemşirelik sanatı uygulaması, sanat/davranışların değişimi içinde ifade edilir.⁷ Estetik bilmenin biçimleri kritik etme ve sanatsal çalışmalarıdır. Şekil 1'de hemşirelikte bilgi geliştirmenin estetik bileşenleri yer almaktadır.

"Bunun anlamı ne?" "O ne kadar önemli?" Bu soruları öngören prova yapma ve tasarlama süreçleri, estetik bilginin sanatsal ifadesini beslemektedir.⁷

II.1.1. Estetik Bilmenin Boyutları:

- 1. Kritik Sorular:** Bu anlam nedir? Ne kadar önemlidir?
- 2. Yaratıcı Süreçler:** Planlama ve prova yapma
- 3. Resmi Açıklamalar:** Sanatın eleştirel çalışmaları
- 4. Belgeleme Süreçleri:** Takdir ve ilham
- 5. Uygulamada Bütünleştirilmiş Açıklamalar:** Dönüştürücü Sanat/Rol.²

Şekil 1. Hemşirelikte Bilgi Geliştirmenin Estetik Bileşenleri

III. ESTETİK BİLGİYİ GELİŞTİRME SÜREÇLERİ

III.1. Tasarlama ve Prova Yapma:

Tasarlama ve prova yapma güçlü derecede bağları olan, yaratıcı olasılıkları ön plana çıkaran estetik bilginin dayandığı süreçlerdir. Bu süreçler ile hemşireler kendi sanatlarını tanımlamakta ve sezinleme yolu ile daha önceden edindikleri bilgileri kolaylıkla kendi klinik uygulamalarıyla bütünleştirip kullanabilmektedirler. Hemşirelerin yaşadıkları durumları tanımlayacak senaryoları hikâyeleştirmesi ve dinleyicilerin tepkilerine göre bir dahaki sefere aynı olay karşısında nasıl davranması gerektiği ile ilgili ipuçları verir. Bu konuşmalar dinleyiciler tarafından takdir gördüğünde ise, bu durum hemşirenin kendine olan güvenini arttırmaktadır.⁷

III.2. Yaratmak ve Yeniden Hikâye Yaratmak:

Hikâye anlatma, hemşirelikte estetik bilgiyi bilmek için yararlı bir stratejidir. Hikâyeler; bilgilerini analiz etmeyi, hipotezleri formüle etmeyi ve nedensel ilişkileri anlamayı sağlar ve hemşirelik bilimi için bir temel oluşturur. Bu analizler ve detaylara dikkat etme aracılığıyla, hemşireler gelecek olasılıkları görebilir ve deneyimlerini dönüştürebilir.²²

Hemşireler olayları birbirlerine anlatırken vurgu yapmak istedikleri yerleri seçerler, günlük bir olayı bile sıradan olmayan bir olaymış gibi anlatmaya çalışırlar, seçtikleri bölümlerin üzerinde daha çok dururlar ve anlattıkları hikâyenin bazı bölümlerini çıkarırken bazı bölümleri de hikâyeye kendileri eklerler. Eğer bu hikâyeye deneysel gözden bakılsaydı hikâyenin hiçbir değerinin olmadığı anlaşılabilirdi. Fakat sanatsal gözden bakıldığında, bu hikâyeye muhteşem bir anlaşılabilirliğe ve anlama sahip, kesinlikle deneyimlenmiş bir zeminde ve gelecek için

yepyeni ufuklar açabilecek başka zeminler yaratabilir.²³ Sanatsallık açısından en önemli şey, her olay dizisinin gerçek olaylara anlamlı yeni bakış açıları getirebilmesidir. Bu bakış açıları daha sonradan anlamlandırılarak gerçek olaylar içerisinde kullanılabilir. Hikâyeler, sanatsal ve mesleki bilgiyi arttırmakta ve hemşirelik mesleğinin de sanatsal yönünü geliştirmektedir. Meslek için bir prova olmaktadır. Yeni olaylar dizisi yaratmak, aslında kendini başka birinin yerine koyarak yeni ve farklı olayları da deneyimlemek demektir. Bakım sağlayan kişilerin gerçek yaşam hikâyelerindeki, “yaratmak ve yaratmamak” hikâye sınırını hemşirelerin kullandığı estetik anlatı becerileri sağlar. Gelecek ve geçmiş arasındaki durum şimdiki zamana uyarlanarak, deneyimlenmiş olarak gösterilen hikâye şekillendirilir. Bu süreç “terapötik görev” olarak açıklanmaktadır. Hemşirelerin becerileri, aslında estetik sürece katılma yetenekleri, geliştirdikleri öyküler ve oluşturdukları ön deneme yoluyla beslenir.⁷ Hareket, hemşirelik uygulamasının doğasında vardır ve hemşirelik sanatı için önemlidir. Hasta ile iletişimde ve bakımda; jestler, hareketler ve duruş önemlidir. Hareket; zihin ve beden bütünlüğüdür, teknik becerilerin ve estetik performans arasındaki geçişin bir ortalamasıdır, iletişimsel bir güç ve zaman zamanda mesaj veren beden dili olarak ifade edilmektedir. Hareket olarak vücut; kaygıları, umutları, arzuları ve korkuları ifade eder. Bir hemşire, bin kelime taşıyan resim gibi çok sayıda ve pek çok düzeyde anlamı olan hareketleriyle bir bütündür. Hareket, tavır ile birlikte eşzamanlı(senkron) etkileşimi yürütür. Bir hemşire, sanatçı olarak eşzaman (senkron) yeteneklerini sembolik bir belirteç olarak ifade etmektedir. Hemşirenin sanatsal yeteneği, başkalarına verdiği cevaplar ayrılmaz bir bütün olarak algılanmaktadır. Hareket, hemşire için bakımda bir araçtır. Bu nedenle hemşire hastaya terapötik dokunmalarında dikkatli olmalıdır. Hareket eylemleri koruma, yardım, konfor ve şifa getirir. Zihin- beden ve ruh üçlüsü holistik bakımı getirir. Bu üçlünün hareketinin kalitesine katkıda bulunan yönleri ise; koordineli denge, beceri, stil, zamanlama ve eş zamanlılıktır.⁷

III.3. Estetik Bilginin Biçimleri: Eleştiri ve Sanatsal Çalışmalar

Estetik eleştiri, estetik bilgisine sahip olmakla yapılmaktadır. Bu bilgi ise; eylemi veya sanatın sanatsal görünümüne, teknik yeteneğin sergilenmesinde eylemi

ve sanatı gerektirmesine, eylemin ve sanatın devamlı gelişmesine, hemşirelikle ilgili tarihsel ve kültürel önemin geliştirilmesine yönelik sanat biçimlerini taşımaktadır. Estetik eleştiri, hemşirelik deneyimlerinden ilham alan somut bir çalışma üzerinde ya da hemşirelik uygulamalarında sanat/rol üzerinde odaklanabilir. Eleştiri, sanatı anlamının derin yansımasıdır. Estetik eleştiri; tarihsel bütünleşmeyi, sanatın formunun karşılaştırmalı açıklamasını, anlamsal ilişkileri göz önünde bulundurma, gelecek olasılıkları yaratmayı içermektedir.⁷

III.4. Takdir etme ve ilham verme: Estetik bilgiyi doğrulayan bir yöntemdir.

Estetik alanın içerisinde estetik bilginin ortak değerlendirmesidir. İlham vermeye ve takdir etmeye dayandırılan üç tane yol gösteren temel ilke bulunmaktadır. Bunlar;

- A. İnsan deneyimlerinin bütünlüğüne katılma ve tek yaratıcı anlatım
- B. Makul anlamların genişletilmiş boyutları
- C. Gelecek için aydınlatılmış olasılıklar

IV. HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE ESTETİK BİLMENİN ÖNEMİ

Hemşirelik meslek ağını oluştururken bilgi ve anlayışı, bilmenin birçok yolu ile elde etmiştir. Hemşirelik bilimsel bir temele sahip etki içinde empirik temellere dayanır. Eğitimde estetik bilme eksikliği öğrencilerin gelişimi için olumsuz bir durumdur.

Bir lisans eğitiminde aile ve hasta açısından öğrencilerin bir görüş elde etmeleri için filmler ve kitapları kullanmanın, öğrencilere hasta ve aile deneyimlerini anlamalarında bir başlangıç sağladığı, hastalık ve aile açısından, ölüm, sakatlık, istismar ve hastalıklarının anlamalarına yardımcı olduğu ve eğitim sonrası başarılı oldukları belirtilmektedir. Öğrencilerin daha çok yararlanmaları için eğitim sürecinde bilmenin bütün yolları dâhil edilmelidir. Estetik bilme öğrencinin eğitim, öğrenme ve eğitim kapsamını genişletmektedir.²⁴

Hemşirelik eğitiminin estetik bilgi ile bütünleşmesinin bakımı güçlendirdiği ve hızlandırdığı belirtilmektedir. Hemşirelik uygulamalarında estetik bilginin kullanımı eğitim süresince olmalıdır. Hemşirelik uygulamalarında estetik kimlik, hemşirelerin bakımda hastalarını anlamalarını geliştirdiği ve hemşirelerin farkındalıklarını artırdığı belirtilmektedir.²⁵ Bilmenin estetik boyutu

öğrencilere; hastalık ve sağlıkta insan tepkilerinin nasıl olduğunu anlamalarına yardımcı olmaktadır. Estetik bilmek öğrencilerin, kronik hastalığı olan bir hastanın yaşamının daha derin bir anlayış kazanmasına ve planlanan hemşirelik bakımının yönetimini değiştirebilen kritik bilginin ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır.²⁶ Bilim eğitiminin estetik süreçler ile zenginleştirilmesinin öğrencilerin zihinsel uyanış yaşamalarında oldukça etkili olduğu vurgulanmaktadır. Sanatsal iletişimin, algılamının kanallarını açarak "estetik uyanış" yarattığı, duyuşsal, duyuşsal ve zihinsel süreçleri tetiklediği bu sayede kişilerin olup bitenleri çok yönlü ve derinlemesine düşündüğü üzerinde durulmaktadır.¹³

Kronik hastalıklı insanların zor olan bir deneyime sahip olduğunu, sadece sözel ifadelerle hastaları anlamının zor olabileceği ifade edilmektedir. Öğrencilerin estetik bilgilerini kullanarak, hastalardan hastalıklarının onlar için ne anlama geldiğini daha rahat ifade etmelerini sağlayabilecekleri belirtilmektedir.²⁵ Hastaların hissettikleri yalnızlığı açığa vurmaya, günlük semptom ve rahatsızlıkları ile başa çıkma yollarını anlamak için şiir yazdıkları ve şarkı söyledikleri belirlenmiştir. Bu şekilde hastadan alınan bilgi ile diyetin önceliğinin değişebileceğini, hastalardan alınan bilgiler ile hastaların bakım planı içeriklerini değiştirdikleri belirtilmektedir. Estetik bilmenin; hastaların hastalıklarını yönetmede onların becerilerini görmemizde yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Hemşire hastaya dokunuşu, yüz ifadesi, mimikleri, sessizliği, zamanlaması ile iletmek istediklerini belirtebilir. Hemşire sanatsal becerileri kullanarak hastasının duyuş ve düşüncelerinin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Hemşirenin hastası ile onun iyileşmesini hızlandırıcı, umut verici bir şekilde konuşması da bir hemşirelik sanatıdır. Hastaların bir resim, şiir, şarkı, mektup, hikâye gibi sanatsal ifadelerle kendilerini ve hastalıklarını daha kolay daha anlaşılır anlatmasını sağladığı belirtilmektedir. Kronik hastalığı olan bir hastaya hastalığının kendisini nasıl etkilediğini anlatan bir resim çizdirilmesi, hastalığı ve bu süreçte yaşadıklarını anlatan bir şiir yazması sağlanması, hastalığını anlatan bir müzik seçmesinin istenmesi ile hastaların ne anlatmak istediklerinin daha kolay anlaşıldığı belirtilmektedir. Örneğin; kanser hastalığı olan bir hastaya çeşitli renklerde ve uzunlukta çiçekler toplanarak bu çiçeklerin hastalığını nasıl temsil ettiği sorulduğunda, hasta uzun saplı ve renkli çiçekleri göstererek hastalığı için umut vaat ettiğini, koyu

renk çiçekleri göstererek onun vücudunu hastalığın nasıl kapladığını ve nasıl terk ettiğini, yabancı otları seçerek bu otlarında onun için ölümü anlattığı belirlenmiştir. Hasta, kendine nasıl bakacağını bilmezsen sonunda ölürsün diye ifade ettiği belirlenmiştir. Hastanın, uzun çiçekler kadar sağlıklı olmak istediğini belirtilmiştir. Estetik bilgiyi kullanmanın, hastanın hastalığını ve bu süreçte yaşadığı duyuş ve düşüncelerini öğrenmemizi sağladığı, inanç sistemlerini değerlendirmemizi kolaylaştırdığı, bakım planı sürecinde yararlı olduğu belirtilmektedir.²⁶

SONUÇ

Hemşirelikte estetik bilme; hemşirelik bakım planının en iyi şekilde yönetilmesini, bir olayın anlamını anlamamızı, hastalara bütüncül yaklaşmayı, bakım planının derinliğini ve etkinliğini, hastaların sanatsal ifadelerle kendilerini daha kolay ve anlaşılır ifade etmelerini, hastalık ve sağlığın subjektif deneyimlerini anlamamızı, hemşirelik bilgimizin çeşitliliğini ve karmaşıklığını anlamamızı sağlar. Yaşanılan durumlara ilişkin farkındalığımızı artırır. Kayıp yaşayan bir birey ve ailesini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Estetik olarak yaklaşmak özellikle kronik hastalığı olan bireylerde hastaların ölüm, ağrı ve yalnızlık gibi zor durumlara ilişkin duygularını açığa vurmalarını, hastaların hastalıklarını yönetmelerinde onların becerilerini görmemizi sağlar. Estetik yaklaşma; hastaların sadece hastalıklarını, tedavilerini değil, onların her şeyiyle ilgilendiğimizi farketmelerini, hemşirelik bakımında daha uyumlu ve istekli olmalarını, hastaları pozitif yönde etkilememizi sağlar. Kısacası; hemşirelikte estetik bilme, yaşamsal sorunları ve insan deneyimlerini anlamamızı sağlar.

KAYNAKLAR

1. Sönmez V. Bilim Felsefesi. 2. Baskı. Anı Yayıncılık, Ankara (2010): 2-3.
2. Peggy L.Chinn, Maeona K. Kramer. Integrated Theory and Knowledge Development In Nursing, Seventh Edition, Chapter 1,pp.2-25, (2010).
3. Pamela G. Reed, Elaine G. Jones, Linda Chapman, Donna Christensen. Nursing patterns of knowing in assessment of newborn sepsis. A Dissertation Submitted To The Faculty Of The College Of Nursing. In Partial Fulfillment of the Requirements For the Degree of Doctor Of Philosophy. In the Graduate College The University Of Arizona, 2005.
http://www.nursing.arizona.edu/Library/Rubarth_LB.pdf Erişim Tarihi: 01.02.2012.

4. Wainwright P. Towards an aesthetics of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 2000; 32(3):750-56.
5. Holmes V, Gregory D. Writing poetry: a way of knowing nursing. *Journal Advanced Nursing*, 1998; 28(6):1191-4.
6. Dossey A.M. Theory of integral nursing, *Advances in Nursing Science*. 2008;31(1): pp.E52-E73, 2008.
7. Peggy L.Chinn, Maeona K. Kramer. Integrated Theory and Knowledge Development In Nursing, Seventh Edition, Chapter 6, pp.150-177, (2008).
8. Ergün M. Estetik (Sanat Felsefesi), s.1-14, (2006).
<http://www.egitim.aku.edu.tr/sanاتفelsefesi.pdf>
Erişim Tarihi: 12.04.2012.
9. Yıldız AD. Esthetic Knowledge Which Affects The Formation And The Understanding Process Of The Literary Work, sayı: 5(1),pp.1452-1467,(2010).
<http://www.doaj.org/doaj?func=openurl&issn=13082140&genre=journal&uiLanguage=en.Erişim> Tarihi: 10.11.2011
10. Kale N. Felsefiyat. I.Baskı. Pegem Akademi Yay. Eđt. Dan. Hizm.Tic.Ltd.Şti. s. 71-95, (2009).
11. Delice DY. Estetik Bir Yargı Olarak Güzel. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*. Ankara, cilt:18, s. 75-92, (2007).
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/922/11502.pdf.Erişim>
Tarihi: 08.04.2012
12. Michalis R. Nursing as An Art. *ICUs and Nursing Web Joournal Issue*, pp.14, (2002).
http://kcx.whu.edu.cn/able.acc2.web/eWebEditor/uploadfile/20090321092238_667398667179.pdf.Erişim Tarihi: 02.03.2012.
13. Özdemir O. Bilim Eğitiminde Estetik Süreçler: Sanat Destekli Bilim Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2012; 45(1): 269-284.
14. Liz Berragan Bn., Rgn, Pgce, Rnt. Nursing Practice Draws Upon Several Different Ways of Knowing. *Lournal of Clinical Nursing*, Cysprus, 7, pp. 209-217, (1998).
15. Northington LD–Wilkerson R, Fisher W, Schenk L. Enhancing Nursing Students' Clinical Experiences Using Aesthetics. *Journal of Professional Nursing*, Volume 21, Issue 1, January-February, pp. 66-71, (2005).
16. Pardue, Karen T. MS, RN, BC. Introducing Readers Theater!!: A Strategy to Foster Aesthetic Knowing in Nursing, 2004; 29(2):58-62.
17. Peggy L.Chinn, Maeona K. Kramer. Integrated Theory and Knowledge Development In Nursing, Seventh Edition, Chapter 2, pp. 42-43, 2008.
18. Birol L. Hemşirelik Süreci Hemşirelik Bakımında Sistemantik Yaklaşım. Genişletilmiş 5. Baskı, İzmir: Etki Matbaacılık, (2005).
19. Marriner A. Nursing Theorists and Their Work. Mosby Compnay, St.Louis, (1996).
20. Veliöđlu P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. Bölüm II: Hemşireliğin Doğası ve Hemşireliğin Kavramsal Çerçevesi. Alaş Ofset, İstanbul, s. 323-347, (1999).
21. Hugh Mc Kenna. Nursing Theories and Models, Chapter 2, Ways of knowing, pp: 41-42, 1997.
22. Leight SB. Starry night: using story to inform aesthetic knowing in women's health nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 2002; 37(1):108-14.
23. Maeve MK. Coming to Moral Consciousness Through The Art of Nursing Narratives. In P.L. Chinn & J.Watson (Eds.), *Art and Aesthetics in Nursing. Part I, Art as Aking and Knowing*. New York: National League for Nursing, pp. 67-89, 1994.
24. Northington L, Wilkerson R, Fisher W, Schenk L. Enhancing Nursing Students' Clinical Experiences Using Aesthetics. *Journal of Professional Nursing*, 2005; 21(1): 66–71.
25. Koithan MS. Aesthetics in nursing practice and education. *Issues Ment Health Nursing*, 1996; 17(6): 529-39.
26. Michael SR, Candela L, Mitchell S. Aesthetic Knowing Understanding the Experience of Chronic Illness. *Nurse Educator*.Volume 27, Number 1, 2002; pp. 25-27.
<http://www.nursingcenter.com.Erişim> Tarihi: 08.11.2011